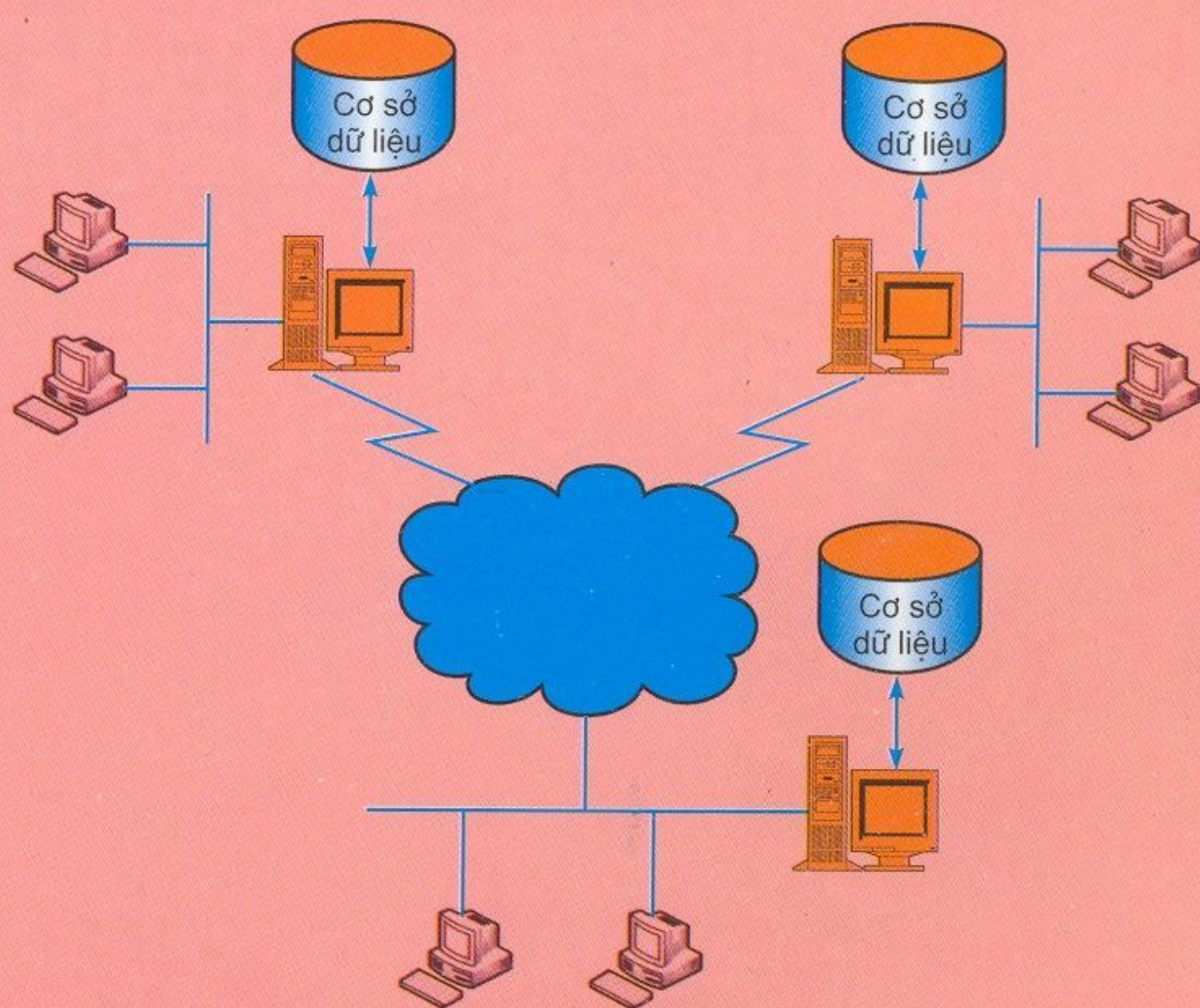

HỌC VIỆN CÔNG NGHỆ BƯU CHÍNH VIỄN THÔNG
TS. Phạm Thế Quế (Chủ biên)

GIÁO TRÌNH CƠ SỞ DỮ LIỆU PHÂN TÁN

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

005.74

GI-108TR

HỌC VIỆN CÔNG NGHỆ BƯU CHÍNH VIỄN THÔNG

TS. Phạm Thế Quế (Chủ biên)

GIÁO TRÌNH CƠ SỞ DỮ LIỆU PHÂN TÁN

ĐẠI HỌC VÙNG VƯƠNG
THƯ VIỆN
PHÒNG MƯỢN

HVV- 00005207

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

Lời nói đầu

Lý thuyết hệ cơ sở dữ liệu phân tán là sự tích hợp của hai hướng tiếp cận xử lý dữ liệu, đó là lý thuyết các hệ cơ sở dữ liệu (Database System) và công nghệ mạng máy tính (Computer Network). Các phương thức xử lý dữ liệu phát triển từ phương thức truyền thống - mỗi một ứng dụng được định nghĩa, cập nhật và xử lý dữ liệu riêng rẽ trên các tệp riêng chuyển sang xử lý dữ liệu tập trung, nghĩa là dữ liệu được định nghĩa và được quản lý một cách tập trung. Do đó đảm bảo được tính độc lập của dữ liệu, các chương trình ứng dụng không phụ thuộc vào cấu trúc dữ liệu logic hay cấu trúc lưu trữ vật lý và ngược lại.

Nhằm mục đích trang bị kiến thức cơ sở và nâng cao về các hệ cơ sở dữ liệu phân tán, lý thuyết phân mảnh không tổn thất thông tin, vấn đề tương tranh và hiệu năng xử lý phân tán cho học sinh, sinh viên ngành Công nghệ thông tin và các ngành kỹ thuật khác, Học viện Công nghệ Bưu chính Viễn thông đã phối hợp với Nhà xuất bản Thông tin và Truyền thông xuất bản cuốn sách ***“Giáo trình Cơ sở dữ liệu phân tán”*** do TS. Phạm Thế Quế biên soạn.

“Giáo trình Cơ sở dữ liệu phân tán” không chỉ đề cập đến những vấn đề cơ sở lý thuyết mà còn trình bày một số kỹ năng cần thiết để thiết kế và cài đặt các hệ cơ sở dữ liệu cụ thể. Nội dung giáo trình gồm 06 chương:

Chương 1: Khái niệm cơ bản về cơ sở dữ liệu phân tán. Giới thiệu những khái niệm cơ bản về xử lý truy vấn, mục đích của việc xử lý truy vấn và giới thiệu chức năng các tầng của quá trình xử lý truy vấn. Công cụ để xử lý truy vấn là các phép tính quan hệ và đại số quan hệ. Trong thiết kế cơ sở dữ liệu phân tán, việc phân mảnh dữ liệu và cấp phát dữ liệu có vai trò quan trọng cho việc xử lý truy vấn dữ liệu, làm tăng tính cục bộ tham chiếu, tăng khả năng thực hiện truy vấn đồng thời song song trên nhiều vị trí.

Chương 2: Thiết kế các hệ cơ sở dữ liệu phân tán. Trình bày những vấn đề cơ bản về thiết kế cơ sở dữ liệu phân tán. Nhấn mạnh đặc biệt đến các vấn đề phân mảnh và cấp phát dữ liệu trên các node của mạng máy tính.

Chương 3: Xử lý truy vấn trong cơ sở dữ liệu phân tán. Giới thiệu những khái niệm cơ bản về xử lý truy vấn, mục đích của việc xử lý truy vấn và giới thiệu chức năng các tầng của quá trình xử lý truy vấn. Công cụ để xử lý truy vấn là các phép tính quan hệ và đại số quan hệ. Trong thiết kế cơ sở dữ liệu phân tán, việc phân mảnh dữ liệu và cấp phát dữ liệu có vai trò quan trọng cho việc xử lý truy vấn dữ liệu, làm tăng tính cục bộ tham chiếu, tăng khả năng thực hiện truy vấn đồng thời song song trên nhiều vị trí.

Chương 4: Quản lý giao dịch và điều khiển đồng thời phân tán. Trình bày các khái niệm cơ bản về giao dịch, các tính chất của một giao dịch, các loại giao dịch và các kỹ thuật điều khiển đồng thời phân tán, điều khiển đồng thời bằng khóa chốt và bằng nhãn thời gian. Nội dung của chương cũng giới thiệu các thuật toán điều khiển đồng thời có các tính chất biệt lập và nhất quán của các giao dịch. Cơ chế điều khiển đồng thời phân tán của các hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán đảm bảo tính nhất quán của các hệ cơ sở dữ liệu được duy trì.

Chương 5: Các hệ cơ sở dữ liệu song song. Giới thiệu về những khái niệm cơ bản của các hệ cơ sở dữ liệu song song. Mạng máy tính có khả năng thực hiện các ứng dụng và quản lý cơ sở dữ liệu, nền tảng cơ bản cho các nguyên lý quản lý dữ liệu phân tán.

Chương 6: Hệ quản trị cơ sở dữ liệu đối tượng phân tán. Giới thiệu các khái niệm cơ bản về đối tượng và mô hình dữ liệu phân tán đối tượng, các phương pháp thiết kế phân tán đối tượng. Các kỹ thuật phân mảnh và cấp phát dữ liệu đối tượng phân tán. Giới thiệu các phương pháp quản lý đối tượng, quản lý giao dịch đối tượng và xử lý vấn đề tin đối tượng.

Sau mỗi chương đều có phần câu hỏi và bài tập để bạn đọc củng cố lại kiến thức của mình.

Tác giả đã dành nhiều công sức cho việc biên soạn, song giáo trình sẽ khó tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhận được các ý kiến góp ý của các bạn đồng nghiệp và bạn đọc để giáo trình được hoàn thiện hơn trong lần tái bản sau.

Xin trân trọng cảm ơn./.

HỌC VIỆN CÔNG NGHỆ BƯU CHÍNH VIỄN THÔNG

MỤC LỤC

<i>Lời nói đầu.....</i>	3
-------------------------	---

Chương 1: KHÁI NIỆM CƠ BẢN VỀ CƠ SỞ DỮ LIỆU PHÂN TÁN.....	13
--	----

<i>1.1 Mở đầu.....</i>	13
------------------------	----

<i>1.2 Xử lý phân tán và các hệ thống xử lý phân tán .....</i>	14
--	----

1.2.1 Khái niệm xử lý phân tán.....	14
-------------------------------------	----

1.2.2 Hệ thống xử lý phân tán.....	15
------------------------------------	----

<i>1.3 Hệ cơ sở dữ liệu phân tán là gì? .....</i>	16
---	----

1.3.1 Giới thiệu	16
------------------------	----

1.3.2 Hệ cơ sở dữ liệu phân tán và hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán	17
--	----

<i>1.4 Triển vọng của các hệ cơ sở dữ liệu phân tán .....</i>	18
---	----

<i>1.5 Các đặc điểm của hệ cơ sở dữ liệu phân tán .....</i>	20
---	----

1.5.1 Điều khiển tập trung.....	20
---------------------------------	----

1.5.2 Độc lập dữ liệu.....	21
----------------------------	----

1.5.3 Giảm dư thừa dữ liệu	21
----------------------------------	----

1.5.4 Độ tin cậy qua các giao dịch phân tán	22
---	----

1.5.5 Cải tiến hiệu năng	23
--------------------------------	----

1.5.6 Dễ dàng mở rộng hệ thống.....	24
-------------------------------------	----

1.5.7 Tính toàn vẹn, phục hồi và điều khiển tương tranh	24
---	----

<i>1.6 Các mô hình cơ sở dữ liệu máy khách/chủ.....</i>	25
---	----

1.6.1 Mô hình cơ sở dữ liệu tập trung.....	26
--	----

1.6.2 Mô hình cơ sở dữ liệu theo kiểu file - server.....	26
--	----

1.6.3 Mô hình xử lý từng phần cơ sở dữ liệu.....	26
--	----

1.6.4 Mô hình cơ sở dữ liệu Client/Server.....	27
--	----

1.6.5 Mô hình cơ sở dữ liệu phân tán	29
--	----

1.7 Mô hình tham chiếu cơ sở dữ liệu phân tán	29
1.7.1 Lược đồ toàn cục	30
1.7.2 Lược đồ phân mảnh	31
1.7.3 Lược đồ cấp phát	33
1.7.4 Lược đồ ánh xạ cục bộ	32
1.7.5 Hệ quản trị cơ sở dữ liệu DBMS ở các site cục bộ độc lập	34
1.8 Kiến trúc logic hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán	34
1.8.1 Kiến trúc tổng quát	34
1.8.2 Chức năng của hệ quản trị cơ sở dữ liệu quan hệ	35
1.8.3 Các thành phần hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán	37
1.8.4 Các phương thức truy cập dữ liệu từ xa	38
1.8.5 Hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán không thuần nhất	39
1.8.6 Hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán thuần nhất	41
1.8.7 Hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán kiểu Client/Server	42
1.8.8 Các hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán ngang hàng	44
1.8.9 Các thành phần hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán	46
1.9 Một số vấn đề cơ bản về cơ sở dữ liệu phân tán	49
1.9.1 Thiết kế cơ sở dữ liệu phân tán	49
1.9.2 Xử lý truy vấn phân tán	49
1.9.3 Quản lý thư mục phân tán	49
1.9.4 Điều khiển đồng thời phân tán	50
1.9.5 Quản lý bế tắc phân tán	50
1.9.6 Độ tin cậy của hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán	50
1.9.7 Cơ sở dữ liệu hỗn hợp	51
Câu hỏi	51

Chương 2: THIẾT KẾ CÁC HỆ CƠ SỞ DỮ LIỆU PHÂN TÁN.....

2.1 Các chiến lược thiết kế	54
2.1.1 Thiết kế phân tán dữ liệu theo mô hình từ trên xuống	55
2.1.2 Thiết kế phân tán dữ liệu theo mô hình từ dưới lên	56

2.2 Các vấn đề về phân mảnh dữ liệu	57
2.2.1 Lý do phân mảnh	58
2.2.2 Các kiểu phân mảnh.....	59
2.2.3 Mức độ phân mảnh	60
2.2.4 Các quy tắc phân mảnh	60
2.2.5 Các kiểu cấp phát	61
2.2.6 Các yêu cầu thông tin.....	62
2.3 Phương pháp phân mảnh ngang	63
2.3.1 Khái niệm phân mảnh ngang	63
2.3.2 Thông tin cần thiết của phân mảnh ngang	64
2.3.3 Phân mảnh ngang nguyên thủy	68
2.3.4 Tính đầy đủ và tính cực tiểu của vị từ đơn giản.....	70
2.3.5 Thuật toán xác định tập vị từ đầy đủ và cực tiểu từ	71
2.3.6 Thuật toán phân mảnh ngang nguyên thủy	74
2.3.7 Phân mảnh ngang dẫn xuất	77
2.4 Kiểm tra tính đúng đắn của phân mảnh ngang	83
2.4.1 Tính đầy đủ	83
2.4.2 Tính phục hồi	84
2.4.3 Tính tách biệt	85
2.5 Phương pháp phân mảnh dọc.....	86
2.5.1 Khái niệm phân mảnh dọc	86
2.5.2 Thông tin cần thiết của phân mảnh dọc	87
2.5.3 Thuật toán tụ nhóm	91
2.5.4 Thuật toán phân mảnh.....	97
2.5.5 Kiểm tra tính đúng đắn của thuật toán phân mảnh dọc ..	100
2.6 Phương pháp phân mảnh hỗn hợp (Hybrid Fragmentation) ..	101
2.7 Cấp phát dữ liệu	102
2.7.1 Bài toán cấp phát.....	103
2.7.2 Thông tin cần thiết cho bài toán cấp phát	106
2.7.3 Mô hình cấp phát	107

2.8 Kiểm soát ngữ nghĩa dữ liệu	110
---------------------------------------	-----

2.8.1 Quản lý khung nhìn.....	110
-------------------------------	-----

2.8.2 An toàn dữ liệu.....	112
----------------------------	-----

2.8.3 Kiểm soát tính toàn vẹn ngữ nghĩa	115
---	-----

Câu hỏi	118
---------------	-----

Bài tập	119
---------------	-----

Chương 3: XỬ LÝ TRUY VẤN TRONG CƠ SỞ DỮ LIỆU PHÂN TÁN.....

123

3.1 Khái niệm truy vấn	123
------------------------------	-----

3.2 Vấn đề xử lý truy vấn.....	124
--------------------------------	-----

3.2.1 Bài toán xử lý truy vấn.....	124
------------------------------------	-----

3.2.2 Mục đích của việc xử lý truy vấn.....	130
---	-----

3.3 Quy trình xử lý truy vấn	131
------------------------------------	-----

3.3.1 Tầng phân rã truy vấn	132
-----------------------------------	-----

3.3.2 Tầng cục bộ hóa dữ liệu.....	133
------------------------------------	-----

3.3.3 Tầng tối ưu hóa truy vấn toàn cục	134
---	-----

3.3.4 Tầng tối ưu hóa truy vấn cục bộ	135
---	-----

3.4 Phân rã truy vấn.....	135
---------------------------	-----

3.4.1 Chuẩn hoá câu truy vấn.....	136
-----------------------------------	-----

3.4.2 Bước phân tích	137
----------------------------	-----

3.4.3 Bước loại bỏ dư thừa.....	141
---------------------------------	-----

3.4.4 Bước xây dựng lại câu truy vấn	143
--	-----

3.4.5 Các quy tắc biến đổi cây đại số quan hệ	144
---	-----

3.5 Cục bộ hoá dữ liệu phân tán	148
---------------------------------------	-----

3.5.1 Rút gọn phân mảnh ngang nguyên thuỷ	149
---	-----

3.5.2 Rút gọn phân mảnh dẫn xuất	153
--	-----

3.5.3 Rút gọn phân mảnh dọc	156
-----------------------------------	-----

3.5.4 Rút gọn phân mảnh hỗn hợp	157
---------------------------------------	-----

3.6 Tối ưu hóa truy vấn phân tán	159
3.7 Các thuật toán tối ưu hóa truy vấn phân tán	161
3.7.1 Thuật toán INGRES	161
3.7.2 Thuật toán System R.....	166
3.7.3 Đặc trưng các thuật toán tối ưu hoá truy vấn phân tán...	170
3.7.4 Thuật toán INGRES phân tán	171
3.7.5 Thuật toán System R*	175
3.7.6 Thuật toán SDD-1	177
Câu hỏi	181
Bài tập	183

Chương 4: QUẢN LÝ GIAO DỊCH VÀ ĐIỀU KHIỂN ĐỒNG THỜI PHÂN TÁN .....

4.1 Giới thiệu.....	185
4.2 Tổng quan về giao dịch	187
4.2.1 Các khái niệm cơ bản về giao dịch	187
4.2.2 Điều kiện kết thúc giao dịch	191
4.2.3 Đặc tính của giao dịch.....	193
4.2.4 Đặc trưng hóa khái niệm giao dịch	194
4.3 Các tính chất giao dịch	196
4.3.1 Tính nguyên tố	196
4.3.2 Tính nhất quán	198
4.3.3 Tính cô lập	199
4.3.4 Tính bền vững	203
4.4 Các loại giao dịch	203
4.4.1 Các loại giao dịch theo thời gian hoạt động.....	203
4.4.2 Các loại giao dịch dựa trên việc tổ chức các hành động đọc và ghi.....	204
4.4.3 Luồng công việc - work flows	204

4.5 Điều khiển các giao dịch đồng thời phân tán	207
4.5.1 Đặt vấn đề	207
4.5.2 Tính khả tuần tự lịch biểu	209
4.5.3 Phân loại các cơ chế điều khiển đồng thời.....	211
4.6 Các thuật toán điều khiển đồng thời bằng khoá chốt.....	218
4.6.1 Thuật toán quản lý khóa cơ bản	219
4.6.2 Thuật toán khóa chốt 2 pha (2PL).....	223
4.6.3 Thuật toán quản lý giao dịch 2PL tập trung (C2PL TM).....	228
4.6.4 Thuật toán 2PL bản chính	234
4.6.5 Thuật toán 2PL phân tán	234
4.7 Các thuật toán điều khiển đồng thời bằng nhãn thời gian....	235
4.7.1 Đặt vấn đề	235
4.7.2 Thuật toán bộ quản lý giao dịch TO cơ bản.....	237
4.7.3 Thuật toán TO bảo toàn	242
4.7.4 Thuật toán TO đa phiên	244
4.8 Các thuật toán điều khiển đồng thời lạc quan	245
4.9 Quản lý bế tắc.....	248
4.9.1 Ngăn chặn bế tắc	250
4.9.2 Tránh bế tắc.....	251
4.9.3 Phát hiện và giải tỏa bế tắc	252
Câu hỏi	255
Bài tập	256
Chương 5: CÁC HỆ CƠ SỞ DỮ LIỆU SONG SONG	258
5.1 Mục tiêu của xử lý song song	258
5.1.1 Giới thiệu chung.....	258
5.1.2 Mục tiêu của xử lý song song	259
5.2 Ưu điểm của cơ sở dữ liệu song song	260
5.2.1 Hiệu năng cao	261
5.2.2 Tính sẵn sàng cao.....	261

5.2.3 Khả năng mở rộng.....	261
5.3 Kiến trúc hệ cơ sở dữ liệu song song	262
5.3.1 Bộ quản lý phiên	262
5.3.2 Bộ quản lý yêu cầu.....	262
5.3.3 Bộ quản lý dữ liệu.....	262
5.4 Các kiến trúc hệ thống song song	263
5.4.1 Tổng quan về kiến trúc song song và hệ thống song song.....	263
5.4.2 Kiến trúc chia sẻ bộ nhớ	264
5.4.3 Kiến trúc chia sẻ đĩa.....	265
5.4.4 Kiến trúc không chia sẻ.....	267
5.4.5 Các kiến trúc phân cấp	268
5.5 Kỹ thuật hệ quản trị cơ sở dữ liệu song song	269
5.5.1 Sắp đặt dữ liệu.....	270
5.5.2 Truy vấn song song.....	278
5.5.3 Xử lý dữ liệu song song	279
5.6 Tối ưu hóa truy vấn song song	288
5.6.1 Mở đầu	288
5.6.2 Không gian tìm kiếm	288
5.6.3 Mô hình chi phí.....	292
5.6.4 Chiến lược tìm kiếm.....	293
Câu hỏi	295

Chương 6: HỆ QUẢN TRỊ CƠ SỞ DỮ LIỆU ĐỐI TƯỢNG PHÂN TÁN.....	296
6.1 Giới thiệu.....	296
6.2 Khái niệm cơ bản về đối tượng và mô hình dữ liệu đối tượng..	297
6.3 Thiết kế phân tán đối tượng.....	298
6.3.1 Phân hoạch ngang lớp	299

6.3.2	Phân hoạch dọc lớp	302
6.3.3	Phân hoạch đường dẫn	303
6.3.4	Các thuật toán phân hoạch	303
6.3.5	Cấp phát	304
6.3.6	Nhân bản	305
6.4	<i>Các mô hình kiến trúc đối tượng phân tán</i>	306
6.4.1	Các kiểu kiến trúc máy khách/chủ	306
6.4.2	Lưu trữ đối tượng phân tán	309
6.5	<i>Quản lý đối tượng</i>	310
6.5.1	Quản lý định danh đối tượng	310
6.5.2	Quản lý con trỏ	311
6.5.3	Di trú đối tượng	312
6.6	<i>Xử lý truy vấn đối tượng</i>	314
6.6.1	Kiến trúc xử lý truy vấn đối tượng	316
6.6.2	Các vấn đề xử lý truy vấn đối tượng	318
6.6.3	Thực thi truy vấn đối tượng	321
6.7	<i>Quản lý giao dịch đối tượng phân tán</i>	322
6.7.1	Các tiêu chuẩn quản lý	322
6.7.2	Mô hình giao dịch và cấu trúc đối tượng	324
6.7.3	Quản lý giao dịch trong các hệ quản trị đối tượng phân tán	326
	<i>Câu hỏi</i>	335
	<i>Bài tập</i>	336
	Tài liệu tham khảo	337